

1950 BARIŞSEVERLER DERNEĞİ

1. Neden 1950 yılında bir barışseverler derneği kurma gereği duydunuz?

Dünya savaşı bitmiş, ama dünya halklarının özlediği, talep ettiği gerçek bir barış gelmemişti. Sıcak savaş soğuk savaşa dönüşmüş, ama yeni bir sıcak savaşa dönüşmesi tehlikesi de belirmişti. Japonya üzerinde patlattığı, bir anda yüzbinlerce insanı yokeden atom bombalarından sonra ABD yenilmez tek askeri güç gibi görülüyor ve gösteriliyordu; emperyalist ve gerici güçler Sovyetler Birliği'ne karşı yeni bir savaş kışkırtıcılığını sürdürüyorlardı. 1950'ye doğru Sovyetler Birliği'nin de atom bombasını geliştirdiği haberinin ABD kaynaklarınca dünyaya açıklanmasından sonra bu savaş kışkırtıcılığı daha da yoğunlaştı. Türkiye'de de aynı kışkırtıcılık sürdürülüyordu. Basında açıkça "Ne duruluyor? Hazır üstünlük Amerika'da iken vakit geçirilmeden Sovyetler'e atom bombaları yağdırılmalı, Komünizm ezilmeli" yollu yazılar çıkıyordu. Atom bombalarının kullanılacağı yeni bir savaşta Türkiye'nin encamı ne olur, hiç düşünülüyordu bu çevrelerce.

Dünya'da ise bir kaç yıldan beri sürdürülen barış hareketi 1950'de birden hızlanmış ve yayılmıştı. Atom silahlarına karşı mücadeleyi ve bu atom silahlarını ilk kullanacak devletin savaş suçlusunu ilân edilmesini talep eden Stokholm Barış Çağrısına çeşitli ülkelerde toplanan imzalar milyonları aşıyor; dört bir yanda barış komiteleri kuruluyordu. Dış dünyaya sıkıca kapalı tutulmak istenen Türkiye'de ise halkoyu kızıştırılan savaş kışkırtıcılığının karanlığına hapsedilmek isteniyordu. Bir 3. Dünya Savaşının Türkiye ve dünya halklarına ölüm, yıkım ve ızdıraptan başka bir şey getirmeyeceği gereği kitlelerden gizlenmeye çalışılıyordu.

Bu durumda Türkiye'de de kamuoyunu, halk kitlelerini atom silahlarının ve atom savaşının tehlikesi konusunda aydınlatmak, uyarmak ve barışın savunulması yolunda demokratik, kitlesel mücadeleye sokmak bir yurtseverlik görevi olarak ortaya çıkıyordu. Bu görevi elimizden geldiğince yerine getirmek için Türk Barışseverler Cemiyeti'ni 14 Temmuz 1950'de kurduk.

2. Dernek kurucularının ve bazı üyelerinin tutuklanmasına yol açan olay neydi?

Dernek kurulduktan 11 gün sonra, 25.7.1950'de zamanın D.P. hükümeti Kore savaşına 4500 asker göndererek katılma kararı aldı. Bu karar karşısında muhalefet çevrelerinde ve basında tepkiler başgösterdi, konu üzerinde tartışmalar başladı. Ama ne muhalefet politikacıları, ne de basındaki yazarlar meselenin asıl can alıcı noktasına dokunmuyorlardı. Bu nokta da kararın alınmasında ABD'nin oynadığı roldü.

Bir barış kuruluşu olarak elbet bizim de sesimizi duyurmamız, kamuoyundan saklanmaya çalışılan gerçeği açıklamamız gerekiyordu. Ama on bir günlük bir derneğin ülke çapında sesini duyurabilmesi olanakları doğal olarak yoktu. Bu durumda dernek yönetim kurulu TBMM Başkanlığına bir telgraf çekilerek kararın protesto edilmesini ve meclisten geçirilmemesinin talep edilmesini, ayrıca konuyu kamuoy-

yuna açıklayan bir bildirin otuz bin adet basılıp İstanbul'da dağıtılması kararını aldı. Bu kararlar uygulandı.

Bildiride biz, olayların gelişmesini ayrıntılarıyla anlatarak Kore'ye asker gönderme kararının Amerika'nın zoruyla alındığını ve bu kararın, nasıl gösterilmek istenirse istensin, aslında, "Amerikan menfaatleri uğruna harbe katılmamız demek olduğunu" açıkladık.

3. Bu karar ve uygulamaların tepkisi ne oldu?

28 Temmuz 1950 günü öğleden sonra iki nüshasını İstanbul savcılığı kalemine tevdi ettikten sonra bildirimleri İstanbul'un çeşitli semtlerinde sokaklarda halka dağıttık. Dağıtım bittikten sonra, kimimiz daha eve dönerken hepimiz o gece alınıp birinci şubeye götürüldük. Ertesi gün de evlerimizde arama yapılarak, bizler mahkemeye sevk edildik. Üçümüz hemen tutuklandık. Diğer kurucular ve bir dernek üyesiyle bildiriye basan matbaa sahibi de iki gün sonra tutuklandılar. Ertesi günü bir posta katarıyla Ankara'ya gönderildik. T.C.K.'nin 161. maddesinin 4. fıkrasından açılan dava Ankara'da 2 numaralı askeri mahkemeye verildi.

Davanın seyri çok ilginç safhalardan geçti. Türkiye'nin hukuk ve siyaset tarihi açısından ve egemen sınıflar iktidarının kendi çıkardıkları anti-demokratik yasaları dahi çıkarları gerektirdiğinde nasıl zorladıkları bakımından bu davanın üzerinde herhalde bir gün durulacak, incelemesi yapılacaktır, ben şimdi sadece üç noktayı belirtmekle yetineceğim. Birincisi, karar bağlanıp askeri yargıtayca onaylanıncaya kadar biz sanıklar üç kez tahliye olunup yeniden tutuklandık. Bu olay bile kendi başına, o askeri mahkemenin davayı yürütebilmekte nasıl bocaladığını, esasen anti-demokratik olan kanun hükümlerinin dahi zorlandığını gösterir. İkincisi mahkemeden ve Yargıtay'dan aleyhimize olan kararlar bir oy farkıyla çıktı. Mahkeme heyeti biri hukukçu, ikisi hukukçu olmayan üç subaydan; Yargıtay dairesi, iki hukukçu, üç hukukçu olmayan subaydan oluşuyordu ve aleyhte kararlar bu sonuncuların oyu ile çıkıyordu. Son onay kararına Yargıtay'ın iki askeri yargıcı, onay metninin dört, beş katı uzunlukta bir muhalefet şerhi yazmıştı.

İktidarın tutumunun, yargılanmaların ne denli genel hukuk ilkelerine aykırı düştüğünün bir başka belirtisi de Hür Gençlik Dergisi sorumlusu ve yazarı Nihat Sargın'ın davasıydı. D.P. iktidarı bizlerin, Askeri Yargıtay'ın bozması üzerine on beş aya indirilerek kesinleştirilen mahkumiyet kararından hoşnut olmamıştır. Barışseverler derneğini savunur ve gençliği barış mücadelesine çağırın yazılar yazmış olmakla suçlanıp tutuklanan Nihat Sargın'ın mahkumiyet kararını inceleyecek olan Yargıtay heyetini D.P. iktidarı hemen değiştirdi. Ve biz asıl "suçlular" on beş aya mahkum olurken, Nihat Sargın'ın üç yıl dokuz ay ağır hapis cezası kesinleşti.

D.P. iktidarının istediği olmuştu. Bizler hapsedilmiştik ve bizim tutuklanmamızla birlikte Kore konusunda D.P.'ye muhalefet bıçak gibi kesilmişti.

Daha sonraları 161. maddenin 4. fıkrası önce ağır ceza maddesi olmaktan çıkarılıp ceza süresi altı aya indirildi; 1960'dan sonra MBK iktidarında da bu fıkradan hüküm giymiş olanlar af kapsamına alındı; ve nihayet 4. fıkra ceza kanunundan çıkarılıp atıldı. Ama bizler mahkumiyetimizi çekmiştik. 1948 bütçesi Meclis'ten geçirilirken Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesindeki kadrom kaldırılarak açığa alın-

mışken, bu mahkûmiyet üzerine üniversite öğretim üyeliğinden kesin çıkarıldım ve doçentlik unvanım geri alındı.

Barış için mücadele biçimsel olarak durmuştu, ama özünde sürüyordu, çünkü barış için mücadele anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelenin, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ulusal ve toplumsal kurtuluş savaşları dünya barışı için mücadele ile çelişmez, tersine, birbirlerini tamamlar. Dünya barışının korunması için emperyalizmin yenilmesi ve geriletilmesi şarttır. Faşizmin de.

Anti-emperyalist ve anti-faşist mücadele dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha da yaygınlaşarak, derinleşerek güçlenerek sürüyor. Bununla beraber, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadeleleri bütününe bir kolu olarak barış için mücadeleyi de ayrıca örgütlemek ve geliştirmek zamanı gelmiştir.

Çark Başak, Sayı 14, 1 Eylül 1976